

Gál Sándor

Kettétört pillanatok

(Második rész)

Az időtlenség dialektikája

Az előbb Zirig Árpi hívott.

Meghalt Kulcsár Feri – 68 évesen.

Az elmúlt fél évben irodalmunk embervesztesége már-már egy járvány arányaival mérhető.

Egészen döbbenetes: lapjaink, intézményeink elpusztítását követően az alkotók is elnémulnak – örökre!

Már akár azt is írhatnám, hogy nincs miért írni és – élni!

Vagy fordítva: élni és írni?!

Bodrogköz és Csallóköz között és felett megdermedt a holdfény...

Encsen voltunk kertbe való magokat vásárolni, meg a közelgő húsvétra valót is ki-egészíteni. Hazafelé jövet megálltunk Satya épülő házánál, nagy örömünkre már bent, tető alatt dolgoznak a szakemberek.

Amióta kiderült, hogy a látásom folyamatosan romlik, a mai utazás volt az eddigi legnagyobb próba. De sikerült baj nélkül végigvezetni a közel száz kilométeres távolságot.

Másolnom kéne a számítógépbe a leírtakat, de hamar elfárad a szemem. A fényektől olykor „összeterlődnak” a betűk vagy a leírt szavak...

Igen! A fények!

Különösebben soha nem foglalkoztam a fények természetével.

Voltak!

De most, hogy lassan fogyatkoznak szememben, szóval csak most tudatosul bennem, hogy milyen sokféle van belőlük vagy az árnyalataikból.

Meg a hiányukból.

Van, amikor nem tudom felemelni a fejemet az ég felé, mert a fenti, éles sugárzás szinte megvakít, szűrő fájdalmat okoz... Vagy a fehér felületek fénytörése, a víztüköré, egy-egy hófolté...

És hogy: meddig?

Nincs hihető válasz, nincs megnyugtató biztonság.

Lehet, hogy szemeimnek van igazuk: a mai világot már nem akarják látni.

Gyakorta azon kapom magamat, hogy csak m a g a m m a l foglalkozom. S mintha a tágabb közösség – az enyém! – valami láthatatlan és semleges, ködszerű képződmény mögé rejtőzött volna. Olybá tűnik, hogy a napi események sorai, döbbenetes tényei valami semleges, érdektelen mélységekbe hullanának...

Hogy nincs annak, ami megtörtént, saját történelme...

Mondjuk, tegnap valahol Franciaországban meggyilkoltak néhány embert, egy rendőrt is, akiből aztán nemzeti hős lett... A tévében zajlik egy-két világbajnokság és hívtáncos – mondjuk Romániában, máshol meg már elfogyott az ivóvíz, itt a trianoni lénia mögötti Magyarországon dühöng a választási kampány, amelynek a tétje a magyar nemzet megmaradása... Merthogy Európa lassan önmagát számolja fel...

Közben én a lugast igyekszem megmetszeni, s a legfőbb gondomnak tűnik a létrán maradás!

Mert mi lesz e z z e l a z e g é s s z e l , ha a létrával hanyatt zuhanok?!

Tegnap este egy második világháborús dokumentumfilmből azt tudtam meg, hogy Zsukov marsall – egyébként a „zsuk” zümmögést jelent – Berlinben tanult, amiről eddig nem tudtam. Az igazi meglepetés azonban az volt, hogy ugyanabban az intézetben tanult Paulus tábornok is, aki abba a csapdába esett, amelyet Zsukov állított számára Sztálingrádnál... Ha ez igaz, akkor a második világháború egyik nagy szenzációja vált közismertté... Persze, ma már minden nyugaton „készített dokumentumfilmet” bizonyos kétellyel fogadok. Mert elég sok a „kitalált” és „legnagyobb ütközet” és „győzelem” bennük. Leginkább a partraszállást mitizálják... Nagy esemény volt, kétségtelen, de a német hadirokkantakból verbuvált védekező egységek ellenállása alig tartott pár óráig...

Mondjuk, Kurkszhoz képest nagyobb ütközetnek mondható... Mert például az árapály vagy egy ködös hajnal nagy bajokat okozhatott volna a szövetségeseknek... Jelentősége természetesen óriási volt, de akkorra már a németek lényegében elvesztették a háborút... S az is kiderült később, hogy akadt olyan szövetséges parancsnok is, aki nem tudta, merre van a szárazföld... De az is lehet, hogy csupán egy-két gonoszkodó hadi tudósító írt ilyen valótlanosságokat. Ki tudja, mi az igazság?

De Paulus és Zsukov Berlinben – és a végén Sztálingrádban – ez történelmi szenzáció, ha a dokumentumfilmben igazat mondanak...

De mi okból hazudnának?!

Évike és Satya is hazajön Adélka temetésére...

Itt most folytatni kéne, de nem érzem igazán magamban a hozzá való erőt.

Mert nem a halál a döbbenetes, hanem ami utána itt marad.

Igyekszem magamat hasznossá tenni, de nem nagyon sikerül. Ennek ellenére a felső kerítés mellett a megszáradt virágok szárát, miegyebet, metszőollóval levágtam, de arra már nem futotta az erőmből, hogy egy rakásra pakoljam az egészet...

A nagyobbik baj az, hogy a változó fények bizonytalanná teszik látásomat, s fájnak a szemeim. A kórházból való hazajövetel után nem gondoltam, hogy a romlás mértéke ilyen gyors ütemű lehet.

Egy sor olyan kérdésre kell megoldást találnom, amelyekhez foghatókkal eddigi időmben még gondolatban sem találkoztam. Mert: hogyan élhetek egy feloldhatatlan sötétségben – nem-látó, nyitott szemmel?!

Az viszont öröm, hogy az előbb Satya hívott Vilmáéktól, ami azt jelenti, hogy sikerült kijutnia a „dugóból”, s remélhetően még éjfél előtt haza is ér.

A Belső Univerzum „nyomdakész.”

Délután Sándorral véglegesítettük a címet s az „eligazító” pár mondatot. Aztán Satya még végigpörgette a napokat 1-től 365-ig. Így rendben van az „egész nyolcvanadik esztendőm.”

Odakint zuhog a húsvéti zápor.

Csak a föltámadás nem akar megtörténni.

És folyamatosan fájnak a szemeim.

Húsvét második napján elpostáztuk Balázs F. A.-nak a véglegesített Belső Univerzumot. Mostantól kezdve már az ő dolga a könyvvé változtatása.

Ma vettünk végső búcsút Éva nővérétől, Adélkától a kassai krematóriumban.

A nagy esőzések következménye, hogy tegnap reggelre a pince megtelt vízzel, s az áradat lassan folyt ki a pinceajtón az udvarra. Alma, krumpli – minden a vízben ázott. A kis gereblyével sikerült „kihalásznom” a szivattyú tömlőjét és a villanykapcsoló dugóját... Így, jó félórányi kínlódás után be tudtam kapcsolni a szivattyút, amely nagy ívben lövellte ki a pincéből a vizet. Miután kiürült a pince, kicipeltem a sárgarépát, almát, burgonyát, hogy száradjon, s ha nem ázott minden ehetetlenné, akkor legalább a java megmaradjon...

Amikor a temetésről hazaértünk, már csak egy lépcsőnyi magasságban állt a pincében a víz. Ezt nem bántottam. Majd holnap kiszivattyúzom, hogy használhatóvá száradjon újra.

Satya 8 óra előtt telefonált, hogy már Veresen vannak, megiszik egy kávé, és Pozsony felé kerül Bécsbe, mert a magyarországi utak „bedugultak.”

Azzal vigasztaltam, hogy Franciaországban az országos sztrájk miatt 300 kilométeres dugók keletkeztek... Ehhez képest az itteni egy-két órás várakozás szinte teljes öröm...

Az *Esték és hajnalok* című könyvem bevezetőjében írtam le, hogy „az ember a leg-eredményesebb ragadozó”.

Most ezt azzal egészítem ki, amit pár nappal ezelőtt fogalmaztam meg – miszerint „ragadozó mivoltának a csúcsa, hogy fajtársait millió számra gyilkolta, és gyilkolja le ma is...”

És volt, amikor, igazi – i g a z ! – kannibálként legyilkolt embertársait föl is falta.

És ezt ugyan aggasztónak találja ma mindenki, de elfogadja, olykor helyesli és természetesnek is véli...

A kertet tettem rendbe, hogy benépesíthessem mindenféle ehető finomsággal. Az első borsóágyás mellé egy sor hónaposretek magját tettem a földbe meg salátamagot meg kékkaralábémagot is. Ha nem romlik el az idő, lassan hozzálátok a krumpliültetéshez is. De, mert ez nehéz munka, hát két-három délelőttre tervezem a gumók földbe temetését...

Aztán reménykedve várom, hogy olyan szép termést adjanak, mint a tavalyiak...

Jó volna látni, hogy nem dolgoztam hiába!

Valamiféle „belső aggodalom” kerít hatalmába esténként, amelyet nem tudok pontosan megnevezni. De: hogyan lehet arról beszélni vagy írni, amit nem tudok néven szólítani? Például a haláltól nem félek, beszéltem és írtam róla, mint a természet olyan jelenségéről – pontosabban: eseményéről –, amely a nemzés-születés-élet-alkotás lezárásának a „teljessége”.

Vagy: beteljesülése.

Tudom, természetesen, hogy az erről való gondolkodás vagy írás nem valami hétköznapi feladat, hiszen olyan „titokzatos” kérdésekre kell választ keresni, amelyekre valójában n i n c s i s v á l a s z !

Hanem akkor miért keressük ezt a „létező-nemlétezőt?”

...Tíz-valahány évesen írtam le magamnak először a kérdést: „Hogy van az ember, ha már nincsen?”

A mai kérdés ebből következik: „Hogyan leszek, ha már nem leszek?”

A tegnapi szemorvosi – kórház utáni – ellenőrzés nem oldott meg semmit. Kezelő-orvosom diagnózisa és a kórházi – klinikai – vizsgálatok „eredménye” nem azonos.(?) És nekem ezt a tényt tudomásul kellennem.

Voltam már halálközelben néhányszor, ám ez nem riasztott. Mert a *halál egyszeri és végleges esemény... Elkövetkezik!*

De ha az ember a látását veszíti el, akkor a totális kiszolgáltatottság állapotába kerül. Van-e bennem még erő és belső fegyelem ennek az elviselésére ?!

Igyekszem egy szellemi egyensúlyt megteremteni magamban, de nemigen akar sikerülni... Valójában az a legfőbb akadálya, hogy a *fizikai egyensúlyommal is rosszul állok!* Billeg alattam a föld, hol jobbra, hol balra, s ilyenkor kapaszkodom a s e m m i b e .

Délután a „Kettétört pillanatok” korábbi részeit másoltam – próbaként, hogy mire megyek magammal... Hát ez is azt erősítette meg, hogy legfeljebb fél órát, jobb esetben egyórányit tudok „dolgozni.”

A kinti munkákban pedig az a negatív tapasztalat, hogy az elültetett növényeket „rosszul látom”, így a kapálás egy bizonyos „fénytörésben” rosszul süllhet el – gyomok helyett a borsót pusztítom ki.

Hát nagyon oda kell figyelnem arra, hogy mit és hogyan teszek...

Az iménti fénytörés okán folytatom – hogy itt, az íróasztalom felett világít két erős fényű égő, amelynek sugarai itt törnek meg a füzet hófehér lapjain, mégpedig olyan erővel, hogy a szemem fájni kezd tőle. Mint amikor izomláza van az embernek, vagy mint amikor tű vagy tűske hatol a bőre alá, fúródik az ujjába...

Délután pedig felmentünk megnézni, hogy hol tart Satya házának az építése. A kandalló és a kémény is elkészült, a padlófűtés vezetékei is a helyükre kerültek. A belső, durva vakolást is elvégezték, a külsővel még várni kell...

Más az, hogy a tavaly „elültetett” szőlővesszők mind elfagytak, ám a cseresznyefa túlélte a telet.

Itt lent pedig nem kis meglepetésemre, kikelt a borsó – hát ha már nem írok verset, legalább a borsó halványzöld párhuzamai emlékeztessenek a költészet hatalmára!...

(Csak úgy magamnak, mellékesen: ugyan lesz-e időm ezeket a „kettétört pillanatok” a számítógépbe másolni?)

Általában így esténként sétálok az udvaron egy keveset. Céltalanul s már-már ok-talanul. Időnként, ha tiszta a magasság, megbámulom a csillagokat. Még mindig tele vannak varázslatos fényekkel, s úgy mozdulatlanok, hogy együtt mozognak a Mindenséggel – a Mindenségben!

Lehet, hogy ez teljesen abszurd, mert hisz hogyan lehetne ez a k e t t ő s s é g így egy?!

De mégis!

Ám ha határtalan, akkor csupán az én képzeletem adhat neki ilyen „kettősséget”!

Persze, ha igazam van, akkor ez csoda, ha pedig nincs igazam, akkor a felettem lévő Mindenég csillagai e l t é v e d t e k !!!

Reggel Kassa – kardiológia. Magas a vérnyomásom, s mellé egyéb bajok is társultak. Mindez még a szemészeti klinikán töltött „vizsgálatok” lezárása. Vettünk – mert naponta ellenőrizni kell a vérnyomásomat – egy erre alkalmas masinát. Kipróbáltuk – működik. S csupa kellemetlen adatot olvasott le róla Éva, amelyeket 15 nap múlva kell közölni a doktornővel...

Röviden: a tegnapi vizsgálat eredményeit ma bevittük a szemorvoshoz, és a tegnapi gondokból semmi se fogyott el – inkább megsokasodtak... Vagyis a régiek mellé két új gyógyszert kell lenyelnem naponta.

Ami kedvező: egy öntözést pótló zápor meglocsolta a kertet, aminek illik örülni.

(Délelőtt az árok mentén a fűvet kaszálták le, amit aztán két idősebb cigányasszony összegereblyézett, hogy el tudják szállítani. Oda mentem hozzájuk „jó munkát” kívánni. Mire az idősebbik ezt kérdezte: „Aztán ír-e még Sanyi bácsi?” A váratlan kérdés igen meglepett, s csak annyit sikerült rá válaszolnom, hogy „még néha.” „Akkor az jó” bölintott válaszomra, és továbbgereblyézte a lekaszált fűvet.)

Napok óta a tollat fel se emeltem. Minden összemosódik, és elgomolyog a semmibe. Néha pár sort leírok, vagy elgondolok valamit, de aztán feladom...

Mintha semmi se történne, olyan a nap.

Eseménytelen!

Meglehet, az egész csupán fáradtság következménye, hogy a kertet teleültem palántákkal, magokkal.

De az is lehet, hogy ez csak magyarázat vagy inkább alibi, hogy minden kezd feleslegessé válni...

Vagy: s e m l e g e s s é ?

Szándékaim szerint később még elültettem néhány paprikapalántát.

Az még megnyugtat, és reménységgel tölt el, ha látom, hogy megélednek és nőnek... Bennük ott van még a megújulás lehetősége – a holnap.

Este lett.

Egy nappal többet éltem.

Vagy kevesebbet?

Mai, szomorú hír: meghalt Pogány Erzszi 59 évesen...

Annak idején az Együttélés szervezésekor került a közélet előterébe.

Leírni is nehéz és szomorú, hogy tavaly ősz óta szinte minden hónapra jut egy halottunk.

Ha a t u d á s r ó l gondolkodom, mindig elakaszt egy „ellen-gondolat” – hogy hiába minden igyekezet, hiszen érdemi válasz nem volt soha, és feltehetően nem is lesz!

Nyolcvan esztendőm igyekezete rá a megdönthetetlen igazolás.

Mert: mennél több tapasztalat és felismerés gyűlik össze bennem, annál több lesz a még döbbenetesebb mennyiségű megismernivaló... Például fogalmam sincs arról, hogy az elalvástól az ébredésig mi történik velem, bennem és általam?! Így az életem egyharmadáról – talán többről! – nem ismerek egy leírható mondatnyit sem. De arra sem tudok semmi elfogadható választ, hogy például *hogyan keletkezik a vers!*

... Most már alkonyodik, a napok óta tartó vad szél széttépi a friss májusi zöldet, megnyomorodik a növényi élet, és ellene nem tudok tenni semmit.

AHOGY ÉN, A SZÉL SOHA NEM LESZ NYOLCVANÉVES!

Igen. De így egészen más a mondat:

ahogy én

a szél

soha sem lesz

nyolcvanéves

Vagy ez:

egy másik

jobb ízű hazában

majd egyszer

rám találtok

Mert délelőtt az orvosi rendelő utolsó lépcsősorán kiment alólam a föld.

De fölálltam és hazataláltam!

Azonban ott is maradhattam volna.

Nem jó ez a május.

Ma temették el – május 14. – Pogány Erzsit.

S az is a mai nap szomorú ténye, hogy Bauer Győző is eltávozott közülünk, örökre. Kiváló ember, kiváló tudós volt, és a rendszerváltást követően a Csemadok KB elnöke lett – ketten, Bajnok Pista meg én – a szervezet alelnöki teendőit láttuk el. Öt évvel volt fiatalabb nálam... Bajnok Pista pedig már évekkkel ezelőtt itt hagyott bennünket...

Én pedig – amiért azokban az időkben együtt dolgoztunk – naponta a veszteségek és kudarcok hétköznapijait dokumentálom – a kisebbségi nyomorúságot...

Mert: hogyan élhető meg például az, hogy a rendszerváltástól máig a szlovákiai magyarság lélekszáma több mint kétszázezerrel csökkent?! Hogy lassan elfogynak és kiüresednek az iskoláink... És hogy az egykor összefüggő dél-szlovákiai magyar térség lassan csak szórványnak tekinthető?!

Igazolni látom azt, hogy az igazi veszteséget nem a halál jelenti, hanem az élők nyelvvesztése!!!

Az előbb Sándor hívott Bécsből, hazafelé menvén a munkából: „Jól vagyok, papa – mondta –, csak nagyon fáradt.”

Tegnap délután indult Buzitáról Bécsbe, s éjjel után ért a sógorok fővárosába. Ma pedig egész nap dolgozott, hát nem csoda, ha fáradt...

Az én napom is lassan a végéhez közeledik...

Lényegében ma délelőtt a „Kettétört pillanatok” első szakaszát lezártam. Ez a rész, amely most íródik, valószínű, hogy még néhány oldallal gyarapodik majd, de azt hiszem, hamarosan lezárom, mert nem látom sok értelmét már semmilyen írásnak...

Illetve a fő ok: a Magyar Széppróza Napjának megalakításával kapcsolatos dokumentumokat szeretném még használható rendbe összefoglalni és publikálni – ha lesz hol!

Ez a munka biztosan eltart néhány hétig vagy akár néhány hónapig is. Az az igazság, hogy nem látom értelmét semmiféle tervezgetésnek! Gond a számítógép használata, nem látom jól a betűket, és gyakran elhibázom a billentyűket is... Tetejére a kinti munka is hamar elfáraszt.

De ha abba hagyom az írást és a kinti munkát, akkor mivé változom?! Mivé változik mindaz, ami lényegében magát az életet, az életemet jelenti?!

Napok óta rá se néztem a „pipacsos füzetre”, amit egyrészt súlyos hibának érzek, másrészt objektív valóságnak. Csak ilyenkor újra és újra az döbrent meg, hogy amit nem írok le, semmivé zsugorodik, vagy semmivé lobban – visszahozhatatlanul. És az ilyen pillanatok megélése még ma is egyféle lelkiismeret-furdalást okoz: *valamit nem végeztem el abból, amit elvégezhettem volna.*

Ok-okozat feszül egymásnak, s mintha mindez összesűrűsödne az érkező sötétség távoli titkaiban e pünkösdvásárnapi némaság csúcsain... Vagy mélységeiben?

Mert nem az a l á s z á l l á s , hanem a f ö l e m e l k e d é s adja létezésünk értelmét...

Már ha a l é t e z é s ü n k n e k egyáltalán van még valamilyen értelme!

Elveszett nap.

Van ilyen!

S mert én veszítettem el, én is elvesztem általa, vele vagy benne.

Végül is minden leegyszerűsödik ugyanarra az ismert vagy ismeretlen szintre.

És egyre hitetlenebbé szikárosodom, hiszen mindig ugyanarról beszélek, magamat fogyasztván...

Önző vagyok, természetesen.

Kizsákmányolom magamat az elgondolható legnagyobb mértékben.

Feltehetően azt akarom hihetővé tenni, hogy az ember – az egyén – megőrizheti önmagát – ám az is lehet, hogy csalogó vagyok, aki tudatosan igyekszik félrevezetni az utolsó előtti embert.

Folytatás helyett a l e z á r á s ...

Tegnap este egy rövidke időre elsötétült előttem és bennem a világ. Aztán valami kusza látomásban világosodni kezdett, amit sem felismerni, sem értelmezni nem tudtam... Aztán Éva biztató szavát hallottam: „minden rendben van, papa...”

És valóban úgy tűnt fel előttem, hogy neki van igaza...

Több mint egy hónapja – orvosi javallatra – naponta három alkalommal ellenőrizzük és dokumentáljuk a vérnyomásomat, amelynek az átlaga – k i e l é g í t ő !

A tegnap esti „esemény” azonban nem az átlagot jelzi!

S ezt nem csak tudomásul kell venni, de számítani kell arra, hogy bármikor megismétlődhet.

Arra, hogy esetleg nem tér vissza szemembe a világosság.

(Kórházi kitérő)

2018. március 15.

Kiderült, hogy a bal szemem előbb-utóbb bevégzi.

Egyre több lesz a sötét.

Szerteomlott benne a Nap. Ki hitte volna, hogy megtörténhet a teljes fényfogyatkozás?!

Nem jó erről gondolkodni.

Most mit kezdjek nyolcvanévnvi fénnel, ha a m a r a d é k sötétség?

Az ember fejében ilyenkor sok minden megfordul, összezavarodik, mint a tófenék iszapja... A kettő között annyi a különbség, hogy a felkavart tófenék megülepszik, letisztul... Az emberi értelem azonban önmagát gerjeszti – nem csendesül, hanem háborog tovább...

Pedig semmi értelme, mert a realitáson senki és semmi nem tud ma már változtatni, hogy nemsokára teljesen elveszítem a látásomat...

Ez a tény folyamatosan darálja le az elfogyó nappalt itt a kassai kórház falai között...

S erről, két orvost kivéve, rajtam kívül senkinek sincs tudomása. És kemény önfegyelem kellett ahhoz, hogy erről ez idáig hallgassak.

A fehér, tiszta lapon, ha lassan írok, még látom, ahogy a hangok betűkké alakulnak át. S ami még fontos: vissza is tudom olvasni a leírtakat.

A lassabban írás és a lassabban olvasás ideje érkezett el!

Íme a Nagy Sötétség kezdete.

Vannak, akik pénzért, hírnévért minden mást föláldoztak. Azonban kiderült, hogy a végén elveszítették a legnagyobb emberi értéket – önmagukat.

Például egy „kijavított napló” értéktelen, s főleg hiteltelen.

Március 18. péntek.

Kitűnő kávét kaptam a kórház „belső” büféjében – a környezet is tágasabb, szebb és kellemesebb.

A délelőttöm nagyon fárasztó volt, az ebéd pedig ehetetlenül pocskék.

Soha nem tudtam ülve aludni, meg pl. vonatban sem... Most pedig itt bóbiskolok egy „romos” kórházi szobában negyvenéves, lekopott, elrevesedett berendezés darabjai között... A vizsgálatoktól fáradtan és teljesen elbutultan...

Legalább 15-féle mérést végeztek a szemeimen, s én már tudom – a főorvos „mellékes” megjegyzéséből –, hogy „nincs segítség”, hogy nincs megoldás. A látóideget nem lehet restaurálni, mint egy műemléket... Azt hiszem, a t u d o m á s u l v é t e l a legmértöbb magatartás számomra – és esetleg megtanulni a „tollbamondást”... Ha lehet.

Igen!

Belülről látom az emlékeimet.

Öreg vagyok és felelőtlen!

Minden mozdulat menekülés.

Egy vers hiánya.

(Meddig érdemes még folytatni?)

Minden bűnét megbocsájtanám az Istennek, amit ellenem elkövetett!

De mi van akkor, ha Nietzschének van igaza?!

Napok tűntek el megíratlanul, s néha úgy érzem, mintha hiányoznának, máskor pedig az az énem kerekedik felül, amely a nemírást tartja „természetesnek.”

Az „én”, a h a r m a d i k én pedig ott állok, létező kétségeim között, s tudom: minden tagadás és minden állítás önmagában igaz, de használhatatlan...

Csak a lényeket!

Csak a lényeket?

De: mi a lényeg...

A délutáni zápor – égi csatadal –, végigzuhogott a kerten...

És nyomában új élet támadt, ami elhozta a csendet.

Lettem

az ég kitagadottja,

Éltre ítélte.

E töredékek az elmúlt napok tétovaságából nőttek – hogy nem írok, hogy nem folytatom ezt a végtelen monológot...

Azonban kénytelen vagyok belátni, hogy írás nélkül létezésem teljesen értelmét veszti vagy veszítheti. Most tehát visszatérek ahhoz, amely létezésem értelmét és megnyugvását jelenti és bizonyítja...

Vagyis a „*Kettétört pillanatok*” nem zárom le, mert lezárhatatlanok.

Új békét kötök magammal, s amíg lehet, ezt a békét be is tartom...

Már most ebben a pillanatban is érzem ennek hullámzását, az előre és a visszafelé nézés egyensúlyát, ahogy az alkonyati esőpermetben csodálatos hangokkal megjelenik a lugas tenyérnagyságú levelein...

És a ritmusa – látható költemény.

Megnyugtató ez az estéli visszatérés – önmagamhoz!

Ismét a gyász!

Eltávozott – 89. esztendejében – közülünk Kányádi Sándor is...

Többször találkoztunk, s mindig igyekeztünk egymást erősíteni, nyelvben, nemzetben, otthonban...

Néhány évvel ezelőtt a budai Várban, a „borfesztiválon” találkoztam Vele utoljára. Koccintás közben megkérdeztem: ír-e még? Azt válaszolta: „Már nem írok.”

Amit és akkor nem hittem el...

Most, a mai estén azonban már tudom! S azt is, hogy a legjobbak közül való volt, s mostantól övé az egész Mindenség „fekete-piros” szépséges birodalma...

Jún. 29. Talán elmúlt annak egy hete is, hogy kezembe se vettem a töltőtollat. Folytathatatlannak ítéltém mindent, ami bennem s kívülem zajlott.

A fizikai tennivalókat elvégeztem – kert, meggyzüret stb. –, de a fájdalmak és a fáradtság elakasztott abban, hogy ide üljek, és folytassam annak a leírását, ami megtörtént, vagy ami nem történt meg.

Amit mégis elvégeztem: úgy-ahogy időrendben összeszerkesztettem a *Magyar Széppróza Napja* nálam lévő dokumentumait. Szándékaim szerint ezt a „történelmi pillanatot” (Márkus Béla) meg kell örökítenem, bár erre senki és semmi nem kötelez.

Szóval itt állok szemben magammal, azzal a láthatatlan kötelezettséggel, hogy aminek neve t a d t a m , s aminek elindítója voltam, annak történelmi hitele megőrizze önmagát.

Be kell vallanom, hogy eléggé bizonytalan vagyok az összefoglalás sikerének tekintetében.

Másrészt: ha elkészülök vele, a semminél valamivel több lesz!

Reggel, üzletbe menet, az utcán elestem. Pontosabban: térdre estem, s a szembejövők segítettek föllátni... Gond volt az üzletből való hazajutás. Mindkét térdem vérzett, és nagyon fájt... Éva kifertőtlenítette a sebeket, majd bekötötte azokat... És már most

– este kilenc óra után – újra tudok járni, sőt a fájdalmak is csillapodtak. Csak az az aggasztó, hogy már harmadik alkalommal ismétlődött meg, s hogy egy negyedik akár komolyabb sérüléseket is okozhat...

Jobban kellene vigyázni magamra – a belső és a külső bajok figyelmeztetnek ennek szükségességére...

*

A térdeimről már levettük a kötéseket, a sebek gyógyulófélben vannak. De járni: fájdalom.

És szememben fájdalmasak a fények és: napról napra s egyre jobban.

*

A negatív élmények – avagy a k u d a r c o k .

Amikor az egészségen kívül minden megvan, mert nem azzal ébredek, hogy bennem és odakint rendben van minden... (?) Hogy örülnöm kellene a friss hajnalnak, az előszálló napsugaraknak...

Okát nem tudom, de gyakran nem változik örömmé a reggeli mozgás, a kertet frissítő öntözés, a vízsugár zenéje, az óriási paradicsombokrok remegése...

Úgy tűnik: *valami visszafordíthatatlanná vált bennem – mintha már nem akarnám az életet...*

Valóban: ez lehetséges volna?!

*

Volna idő a gondolkodásra, és volna idő a cselekvésre.

De mit ér külön a g o n d o l a t , ha nem változik c s e l e k v é s s é ?

Itt vagyok magam – magammal szemben, hátam mögött évtizedek tömbjeivel vagy tömbjeiben, akárha befalazottan is, és nincs válaszem a hiányzó mozdulatok fájdalmaira.

*

Ebben a *belsőfélhomályban semmi se tapintható. A visszaverődések lidércsei rezdülnek a növények levelei között, s a megkülönböztetés kétséges élei.*

Amit nem tudok megfoghatóvá anyagiasítani.

Feltehetően léteznek r o k o n f á j d a l m a k , amelyek ugyanarra figyelmeztetnek: a leépülés gyorsuló „evolúciójára”...

Különös t ü n e t e k a szívdobbanások között!

Még ma mérhetőek...

*

Ilyen hajnalidőn már régen nem írtam.

Tollakat cserélgetve próbálom utolérni magamat, de valahogy nem akar sikerülni. Legalábbis itt nem! Kint a kertben a helyzet javult. Öt órakor mentem ki, s alig fél óra alatt meglocsoltam az egész növényállományt. A paradicsombokrok óriásivá nőttek, magasabbak nálam, s már van néhány vérpiros fürt is a levelek között... Kicsi napocs-

kák... Szóval a természet – ha egy-egy hajnali locsolással segíték neki – szorgalmasan működik.

Visszatérve a „tollak próbájához”, azt igyekszem kitapasztalni, hogy melyik „írását” látom j o b b a n .

Jó a kék tinta, de a koromfekete „fix” markánsabb – tehát láthatóbb – az előbbinél. Most pedig befejezem az írást, s készítek valami „tavaszias” reggelit.

*

Fáradtak a mondataim.

Ahogy még a rögzíthető kérdések és a lehetséges válaszok – tektonikus lemezek – lassan egymásra tolódnak... S persze, hangtalanul, olykor szinte szándékaim ellenére.

Ma már nincs felelet a létezés értelmére – ami még v a n, önmagában „van”. Önmagától – esetleg: önmagáért...

*

Estéli följegyzés a foci-világbajnokságról.

Nincs j á t é k , csak izzadtságos közdelem.

Nem a labdarúgás – az Orosz Birodalom aratta a legnagyobb sikert, mondjuk Moszkva és Szamarkand között!!!

Nagyon szerettem focizni.

*

...Újra kellene olvasnom sok-sok könyvet, negyven-ötven évre visszamenőleg – lényegében azért, hogy újra felfedezzem a szépség egykori forrásait – bennük, és magamban... *Vagy egy pillanatát a felismert igazságnak, így alkonyidőn, miközben a szél moccanásai megérintik a virágszirmokat...*

*

Az első: az üresség!

Ha arra gondolok, hogy a létezésben nincsenek olyan kategóriák, amelyek a téren belül és a téren kívül egyaránt leírhatók vagy megmutathatók, akkor be kell ismerni töredelmesen, hogy az ÖREGSÉGET magát igyekszem felismerhetővé tenni...

„Világos” előttem, hogy a s ö t é t s é g f e l é haladok, lassan, de biztosan elveszítve a létezéshez nélkülözhetetlen egyensúly helyreállítását.

A legegyszerűbb kérdés tehát: lehet-e gondolatok nélküli létezés?!

Erősen hajlok arra, hogy v a n, lehet – lesz! – ilyen állapot...(?)

*

Nem tudom, mire megyek magammal, bár e tétovaságnak csak annyi a jelentősége, hogy leírtam. Ugyanakkor határozottabb is lehetnék, hiszen ismét eltelt egy napom, ha nehezen is, s ezt a tényt visszafordítani nem lehet.

De miért is tenném? Hiszen a növekvő sötétség megállíthatatlan.

*

Miért van az, hogy a délelőtti elhatározásaimat délutánra rendre megváltoztatom?! Például, ha eldöntöm, hogy – végre! – kimegyek vadászni, ám döntésemet valami egészen irreális belső ellenérő percek alatt megsemmisíti...

A folyamatosan felerősödő bizonytalanság – hogy az egyre romló látásom következtében – este – nem végzem-e valamelyik árokban a napot... Hiszen hétfőn is – Szepsibe menet – csak egy pillanaton múltott, hogy nem az árokban kötöttem ki az autóval.

Ha a szoba félhomályából kimegyek az udvarra, a fények változásának (?) a hatására billegni kezd alattam a föld... S mi történne egy magaslesre való felkapaszkodás esetleges következménye, amikor az elmúlt napokban kétszer estem térdre – reformátusként...

Úgy tűnik, a biztonságommal együtt az erőm is elfogy.

*

Ritkán álmodom, s leggyakrabban mindig ugyanazt – erről már korábban is írtam. De az elmúlt éjszaka v a l a k i nevemen szólított, ahogy mondjuk valamelyik tanárom, ha felelnem kellett, például anatómiából vagy matekból... És erre a „hívásra” hajnalban felébredtem, s valami megnevezhetetlen félelmet éreztem...

Hogy a feltett kérdésre *nem tudom a választ*.

És pár pillanatilag bizonytalan voltam abban is, hogy h o l v a g y o k ...

*

Régebbi firkák:

Megpróbálok irodalom nélkül élni.

Ne dolgozz!

Dolgozz többet, mint eddig.

Tarts diétát, vagy falj fel mindent...

Tartózkodj az alkoholtól, vagy légy alkoholista...

... Az elérkező sötétség majd az egészet betakarja.

*

Egyre távolodom magamtól.

Meglehet, azért érzem ezt, mert innen a lugas mellől alig látok el a kapuig.

Így mai elhatározásom is semmivé foszlott... És ez a *belső bizalomvesztés* folyamatosan fokozódik – hogy bizonyos helyzeteken nem tudok úrrá lenni, mondjuk felmenni egy magaslesre, vagy arról lejönni...

*

A szembenézés!

Az igazság t e r m é s z e t e , hogy kikerülhetetlen.

Tehát le kell írni, vagy ki kell mondani, hogy világossága és érthetősége megkerülhetetlen legyen.

...Tény, hogy nagyon r o s s z u l vagyok. A látásom folyamatosan romlik, hőhullámok akasztanak el, ha valamire elindulok... Egészen elképesztő ebből a helyzetből valami bizonyíthatót és elfogadhatót megfogalmazni! Így akármelyik pillanatban utolérhet a halál, amiről pár órával ezelőtt Évával „tárgyilagosan” beszélgettünk...

Most pedig csupán magammal állok szemben, s azt sorolom, hogy mennyi elvégezni valóm gyülemlett össze, amelyen szikár fegyvelemmel sem bírok úrrá lenni...

Nem az akarat és az elszánás hiányzik, hanem valami megnevezhetetlen!

Bölcsebb volna hát lehunyni a szememet, hogy belülről vizsgáljam meg a dolgok mi-
benlétét vagy – ha vannak – holnapi kilátásaimat.

*

Lehet abban valami igazság, hogy a *gondolkodás gyakorlása* a szellemi k o n d í c i ó karbantartásához ugyanúgy nélkülözhetetlen, mint mondjuk az izmokéhoz a reggeli torna.

Hogy reggelente, esőben, fagyban, hózivatarban kétszer körbeszaladom az udvart, aztán bent s konyhában a hadseregbeli „csuklót”, pontosabban annak egy könynyebb változatát végigtornászom, s érzem, hogy ízületeim, izmaim – a műtétek utáni forradásokat, hegeket is ide sorolva –, mintha megélednének, vagy mintha megújulnának...

Vagyis feltételezem, hogy az értelem a „logosz” mindenkori felfrissítése ugyanilyen folyamaton esik át – újul meg –, ha például a közelgő holdfogyatkozásról vagy ez irányú emlékeimről idézek fel egyet vagy többet.

Most már este van, meglocsoltam a kerti növények birodalmát, a reggelig való megújulás reményében – róluk és felőlük is megidézve valamit, túl a vénség küszöbén.

*

AZ IDŐTLENSÉG DIALEKTIKÁJA – Közelítés egy elérhető, lehetséges változathoz:
Felemeli a fejemet és este úgy nézni a csillagokra, mintha valahány a tulajdonom lenne!

*

Réges-régen Komáromban tanultam anatómiát, biológiát, biokémiát s egyéb olyan tárgyat, amely az élő szervezetet egy nagy egységként működteti. Függetlenül attól, hogy akarjuk-e vagy sem. Például a szív pontos időközökben löki szét a vért az aorta hálózataiba, s ha csak egy-két ritmust kihagyyna, az agysejtek vérellátása elmaradna, ugye, annak beláthatatlan következményei volnának vagy lehetnének... Sorolhatnám a többi szerv, a tüdő, a vese, a máj precíz munkáját is, ami ilyen vagy ehhez hasonlatos, vagy ettől függő veszedelmekhez vezethetne.

Itt nincs „vagy-vagy”, mint például Kierkegaardnál!

És ezek a végtelen precizitással működő rendszerek összehangoltsága adja a létezés csodáját, vagy ha úgy tetszik: teljességét.

Azonban – mindennek ellenére – mégis van, ami kiiktatható!

Ezt a tényt az a tapasztalat erősíti, hogy belőlem ami „eltávolítható volt”, azt eltávolították. Elsőnek, még diákkoromban, Komáromban a manduláimtól szabadítottak meg... Később, s ez már veszedelmesebb volt – az esetleges perforációt megelőzendő – kétharmados gyomor-reszekciót kínlódtam végig, s harminc éven át a „maradék” egyharmad működött, bár nem minden gond nélkül. Aztán eltávolították az epémet, s végül, tíz évvel ezelőtt a maradék, elrákosodott gyomromtól is megszabadított Bober professzor úr... Vagyis kereken tíz esztendeje, hogy a vékonybélből „összeszerkesztett” új g y o m r o m szolgál, s tart életben.

Tisztában vagyok azzal is, hogy mindezt anélkül a genetikai és szellemi bázis nélkül nem viselhettem volna el, amelyet felmenőimtől örökbe kaptam!

...Ma este teljes holdfogyatkozás lesz, olyan, amelyet még nem láttam, hát megvárom, hogy megőrizhessem látványát maradék időmre.

A mai naphoz tartozik az is, hogy a Tokaji Íróklub elnöksége arról értesített, hogy az idén az Íróklub Nagyhordó-díját nekem ítelték, s augusztus 19-én kerül sor az átadásra.

*

Csalódtam a tegnapi esti égbolton!

Nem kis szomorúságomra beborult a magasság, s a holdfogyatkozásból alig is láttam valamit. Azt is csak éjfél előtti időben, kicsit elbutult-kába állapotban, mert rosszul lettem, s orvosságot kellett bevennem, hogy úgy-ahogy lábra álljak... Ez „természetesen” majdnem semmissé süllyesztette a kivételesen ritka égi eseményt.

Sajnálom, hogy így történt, mert együtt látni az eltűnő Holdat, aztán balról a Mars, jobbról a Szaturnusz és a Jupiter asszisztenciáját, s egyé olvasztva, hát igazi égi esemény lehetett volna... Amit ugye, semmivel se lehet pótolni – mert egyszeri és megismételhetetlen...

*

Alkalmatlanná váltam arra, hogy a mára tervezett jegyzetet leírjam. Pedig ide illőnek érzem, s ha rendbe jövök, holnap megpróbálom rögzíteni.

Fájdalmaim nincsenek – a fizikai gyengeség akadályoz –, amire ugye nincs használható megoldásom.

A zárómondatot is gond befejezni.

*

Azt hiszem, a leépülés olyan belső szakaszához értem el, amelyben már folyamatosan érzékelem, hogy elveszítem a leírnivalót vagy a leírnivaló fontosságát és folyamatoságát.

Ugyanakkor az is tudatosodni látszik, hogy ezek az e l v e s z ő vagy e l v e s z í t -

h e t ő gondolatok, tapasztalatok minden korábbinál fontosabbak tűnnek, vagy: azok lehetnek!

S ez a kettős „ellentmondás” oly nagy mértékben megtévesztő, hogy már-már el is fogadom...

Mi is hát akkor a t ö b b l e t ? !

Az eddig leírtak, vagy az ismeretlen hátralék??

Ennek eldöntésére képes leszek-e holnap, vagy később, elfogadható választ ide-fogalmazni?!

Azt hiszem, *a bizonytalanság a legkegyetlenebb kényszerítő erő egy ilyen késő délelőtti órában...*

...Most már, hogy elérkezett az alkonyi s ü r v e d é s , egy olyan verssel folytatom, amely feltételezésem szerint a költészet nemzedékek során átadott és megőrzött nem „bűvölő”, de „bűvös” szöveg volt: a j á t é k k e z d e t e !

Íme hát:

Apa cuka,
Funda luka,
Funda kámé,
Kaman duka.
Apa cuk,
Funda luk,
Funda kámé,
Kaman-duk!

A játékhoz – a játék előtt – körbeálltunk, valaki közülünk, ujjával ránk mutatva „körbe mondta” a kiszámolót, amelynek a vége ez volt: „te vagy a fogó, vagy a hunyó... Mikor mire ment a játék. S még annyit hozzá: ezt a játékot csak a „gyerekek”, vagyis a fiúk játszották, a „jányok” soha!

A „kiszámolók” után a hunyó vagy a fogó nekitámaszkodott a kerítésnek vagy egy fának, s elszámolt mondjuk harmincig, „s aki bújt aki nem”, azt elindult megkeresni...

...Szóval, ami a játék része volt, az jelen idejű esemény, ám a „kiszámolóé” ettől sokkal több: örök-jelen idejű esemény elindítója és hordozója, jelentésen túli magaslatokról és időzónákról ránk maradt „költemény”, amit tudtunk, amit hangosan kimondtunk, ami szerint cselekedtünk – anélkül, hogy értelmét vagy üzenetét próbáltuk volna megfejteni.

A költészet ősvadonának élő itala volt, amely felszívódott génjeinkbe, nyelvünk áramköreiben – élő vérárammá változott !

Olykor azt érzem, ha felidézem magamban őket, hogy minden versem szövetébe e sorok lüktetése adja a megújulás lehetőségét – a k i m o n d á s r a ...

*

...Valamerre el kellene indulnom, hogy a *folytatásban* úgy lehessen jelen továbbra is, hogy a belső törésvonalak természetes valóságukban legyenek láthatóak és felismerhetőek, benne – és b e n n e m ! Szóval a fölültek „összesimulása” legyen a kimondás iránya.

Ami végül is a megismerés lényege – még árnyalataiban is!

Akár egy kézmozdulat, akár egy fejmozdítás, vagy gondolatot elindító fuvallat...

– Hogy tudjam elérkezésének az idejét!

(Mindezek után mégis illik némi óvatosság... Azonban ha Jakobson vagy F. Bogatirev ez irányú felvetéseire gondolok, – például a folklór sajátos alkotásmódjára –, akkor felmerülő kétségeim a „mondókát” illetően majdnem teljesen elhalványulnak... Ugyanis arról van szó, hogy „a folklór sajátos alkotásmódja” azt a feltételezést igazolja, hogy minden népdalnak volt e g y e l s ő változata – vagyis konkrét szerzője!

Valamikor régen ezt neveztem magamban *í r a t l a n i r o d a l o m n a k*, amely akkor lényegült át e g y e t e m e s s é, amikor először leírták, könyvvé változtatták.

A „kiszámoló” szövege lehet, hogy semmit se érő, de meglehet az is, hogy a legrégebb, ázsiai otthonunkból származó, megőrzött *nyelvtörödélek*...

Mert gyermekkoromban Búcsón ismertük, de ugyanígy mondták a Csallóközben is, s tudom, mert utána néztem Gömör térségein meg a Bodroglóközben is...

E n n y i v é l e t l e n aligha lehetséges!

Talán, mert e „bújócska” az elrejtőzést, a „fogócska” a menekülést jelentette...

A m e g m a r a d á s t – az életet...

-----.....-----

...Igaz volt – lett! – Mnackonak, aki bő ötven évvel ezelőtt arról értekezett, hogy pár évtized elmúltával olyan ember-sáskaözön árasztja el Európát, amely elpusztítja ezt az egész földrészt.

Szóval ez az emberformájú sáskaözön nem csak az európai kultúrát pusztítja el, de mostanra Afrika ide érkező forrósága égeti semmivé a kukorica- és búzatáblákat... Továbbá fogytán az ivóvizünk is – és ellene semmit se tudunk tenni.

És ezt a hőségiszonyt nagyon nehezen viselem – dolgozni, írni! – alig van erőm és – elszánásom...

Pedig – ha mást nem – e pusztulást, ezt az egyetemes tragédiát meg kellene örökítenem...

Hosszú csend után a rövid kérdés:

De kinek?!

*

Ma – augusztus 19-én – átvettem Tokajban az Írótabor Nagyfordó-díját.

Sok-sok régi ismerős és még több ismeretlen arc...

A *Haladék* című versemmel köszöntem meg az Írótabor megbecsülését. Szakolczay Lajos pedig azonnal „elkobozta” a szerinte g y ö n y ö r ű verset.

Jó volt pár órát ott lenni Tokajban, a Magyar Irodalom Fővárosában, amelyet javaslatomra, annak idején közfelkiáltással fogadott el az Írótabor akkori közössége. Azt követően a státuszt megerősítő okiratot – a *Tokaji aszú* című kötetemben ott szerepel a dokumentumok között – átadtam Májer Jánosnak, Tokaj akkori polgármesterének...

Ugyan megvan-e még valahol?!

Aztán még Márkusékkal az esedékes búcsi találkozót próbáltuk egyeztetni. Ha valami baj nem ér, októberben egy-két napot Búcsón tölthetünk. Satya is eljön, de most már jó órája útban van a sógorok fővárosa felé – Évuséknál egy rövid „kávécskázást” tartva...

Szóval, ennyi év után, jó volt ez a pár óra Tokajban, csak már nagyon fárasztó az ilyen kiruccanás számomra.

Örülök, hogy itthon vagyunk.

*

Elpostáztuk Görföl Jenőnek a „teljes” *Belső Univerzumot* a *Szél-Járás* számára.

Így most már hozzáláthatok a *Magyar Széppróza Napja* krónikája leírásához, mégpedig egyenest a számítógépbe kopogtatva, azzal, hogyha „döcögős” is lesz, megmarad hiteles mivoltában az első komáromi rendezvényt és néhány használható dokumentummal együtt.

*

Tudatosítanom kellene, hogy néhány fontos dolgot, eseményt le kellene még írnom, amíg egy-egy értelmes mondatot képes leszek megfogalmazni. Ezek közül legfontosabb egy használható végrendelet elkészítése.

Ami nem is egyszerű feladat!

A jövő héten megkísérlem legalább piszkoztatban leírni.

Szóval felelősséggel tartozom az itt-maradottaknak s minden tekintetben.

Ez az első!...

A t ö b b i t nem másolom ide, mert rágondolni is félelmetes elvégeznivalóim soraira.

*

Ahogy estére beborult a magasság, a „tegnapi Hold” eltűnt, és én egy délkeleti csillagot összetévesztettem a kassai reptérre leszállni igyekvő masinával...

... Úgy tűnik, a bennem lévő „öregségből” fakad ez az „estéli fáradtág”.

És elvesznek benne a realitások, a „megítélés” biztonsága, ereje – vagy tudása...

Ha szembe jönnek magammal, ugyan fölismerném-e azt, aki felém közeledik?!

A „csendből” keletkezheth-e másik c s e n d ?
Egyáltalán: lehetséges-e ilyen á t v á l t o z á s ?

*

Belefogtam a *Magyar Széppróza Napja* megalapításának történetesorához. A február óta eltelt idő távolsága ugyan inkább azt érzékeltette, hogy nem tudom ezt a vállalásomat méltó módon megörökíteni...

Most azonban azt fogalmazhatom ide, hogy – ha kínkeservesen is –, de túl vagyok a kezdeti kínlódásokon. Mert ami ezután jön, az „másként tudott”, mint a kezdet előttiek. Vagyis úgy ítélem meg, hogy két, esetleg három különálló részt kell leírnem és egybeszerkesztenem.

1. Az elvi szakaszt, 2. A komáromi műsor megtervezését, 3. Harmadjára az „adalékokat”, Miklósi P. interjúját s a Jókai-napok genezisét.

Ha szeptember végére be tudnám fejezni, lehetne belőle egy kisedd füzet – a II. *Magyar Széppróza Napjának* az idejére... (De aligha lesz, mert immár szeptember közepén másolom ezt a tervezetet, s elég rozzant állapotban, sajnos.)

*

...Az Ermitázsról néztem végig egy szép és méltó dokumentumfilmet. Később e csodáról való emlékeimet majd megpróbálom felidézni és leírni, ha ugyan az egyáltalán lehetséges volna.

Ma – néhány nappal később – az Ermitázsról tervezett beszámoló elmarad... Legalábbis ez a vasárnap aligha volna alkalmas erre a belső „visszalapozásra.” Majd máskor, majd később. Amit most leírok, azért teszem, hogy egy halovány „átvezető fonal” megmaradjon emlékeztetőül, ha esetleg valaha is visszatérek – ha vissza térhetek – ide...

Mert az a s z i k á r igazság, hogy az ennél fontosabbnak véltek leírása is egyvégtében halasztást szenved. Szellemi és testi kondícióm veszedelmesen fogyatkozik. És ez nem öregemberi pesszimizmus, hanem törvényszerű átmenet – valóban á t m e n e t ? –, a növényi vegetáció szétporladó birodalmába...

Hogy esetleg két leírt mondat között eltűnik az összefüggés...

Szóval, most vasárnap van, délelőtt és minden bizonytalan.

*

Egy régebbi cetlin talált firka: „A kisebb balesetek jelzik, hogy utánuk komolyabbak következhetnek. Figyelni kéne magunkra, cselekedeteinkre és azok következményeire...”

Bizony igazam lehet – de eddig még mindig sikerült felegyenesednem a „kisebb zuhanásokból...”

Ami megírhatatlan.

Az elhagyott lövészárkok – a második világháború fiatal özvegyeinek tragikus és abszurd sorsa, eltitkolt nyomorúsága... Köztük nőttem fel.

A francia kitérő – Egy különös „bukás”, vagy ha úgy tetszik: eltávolítás története... Megírhatatlan.

És a Vajbab! – mint a háború, a rokkantság különös békéje.

Mindezt évtizedek óta többször elhatároztam, hogy megírom. Ugyanakkor az is bizonyossá vált, hogy ezek megírására alkalmatlan vagyok. Így most ezt végérvényesen lezárom magamban: mert rajtam kívül senki sem ismeri – feltehetően meg se történtek!!!

Hosszú idő után tegnap kimentem vadászni, de mire Hímbe értem, Buzita felett már villámok kergették egymást, és a mennydörgések hullámokat vetettek a felhők között. Ennek ellenére elmentem a Gombos felőli oldalra, megnézni egy régi „hóstandot”, hogy elbírna-e még?... De a nyugat felől közeledő vihar arra készítetett, hogy elinduljak hazafelé... Még a hími halastó mellett kiszórtam a hullott gyümölcsöt a vadaknak, s rövid töprengést követően hazaindultam – már sűrű esőben... Mire kiértem a felsőlánci útra, már vad zápor csapkodta az ablakot, miközben az ablaktörő első fokozata elakadt. Szerencsére a második továbbra is működött... Alsólánc előtt a domboldalról már egy vízzuhatag szakadt az útra... A lényeg, hogy mire hazaértem Buzitára, már ítéletidő tombolt felettünk! Jég-elegyes eső, s ahogy a kaput sikerült kinyitnom, bőrig áztam....

Éva a tetőről lezúduló áradatot igyekezett kisöpörni a bejáratból, hát gyorsan csatlakoztam hozzá...

Rövidre fogva: mindketten eláztunk, de jó másfél órányi munkával sikerült felülkerekednünk a viharon. A kinti, kerítés menti ároknak azonban beszakadt az oldala – ott van a víz- és a gázvezeték az aszfalt alá rejtve. Hát akármi megtörténhet, ha nem hozzák rendbe.

A pincéből reggel kiszivattyúztam a felgyülemlt vizet.

Ma Encsre készültünk, de a tegnapi zivatar elakasztotta szándékainkat.

*

A kórházból telefonáltak, hogy a kardiológiai ellenőrzés elmarad. Így a jövő kedden nem kell Kassára utaznunk... Majd valamikor októberben... Ma már Szlovákiában a kórházak nem a gyógyítást szolgálják – az emberi élet üzleti függőséggé aljasult. Vagyis teljesen értéktelenné lett!

Pontosítok: kacattá silányodott!!!

Pedig azóta még egybeszerkesztettem a *Pilleszárnyak* című versciklust, a tavaly s az idén keletkezett versekből. Még holnap átnézem és elküldöm – ígéretem szerint – a *Magyar Naplónak*.

Közben voltunk Encsen bevásárolni, s a legnagyobb fizikai és szellemi teljesítménynek tűnik, hogy oda s vissza sikerült elkormányoznom a Fordot.

Persze!

Mikor az udvarra kimenni se mindig bölcs cselekedet.

Vagy egy ilyen „estéli” írás...

*

Tapasztalom: létezik belső elidegenedés, amely megváltoztatja világképünket, s megváltoztatja az életbe vetett hitünket – is...(?)

Nem tudom még pontosan leírni ezt az érzést, mert túl friss – idő kell a részletek felfejtésére...

... Délután nagyon rosszul voltam, tántorogva botorkáltam az udvaron, s azt kérdeztem magamtól, hogy végül *is mit akarok még elérni vagy elvégezni ?!*

Igazából lehet-e még valami bennem való, aminek é r t é k e elvitathatatlan?!

Bizonyos, hogy van, ám a sok közül melyik az a „bizonyos”? Egy madársuhanásnyi pillanat, vagy egy élő napraforgótábla szikrázó hullámverése?

Vénségemre meg kéne tanulnom *helyesen vá l a s z t a n i ! ! !*

De hogyan győzzem le, kételkedőként, a k é t e l k e d ő é r t e l m e t ? !

*

Ha nem tudom vállalni azt a kockázatot, hogy beüljek az autóba és kimenjek a pár kilométerre lévő vadászterületre, akkor mi történt velem az elmúlt alig egy esztendőben?

Jó, megöregedtem.

Ez tény!

De gyávává is romosodtam? És ilyen mélységes mélységűvé?

Ezzel párhuzamosan azt érzem és élem meg, hogy munkámnak sincs semmi gyakorlati értelme, netán haszna...

Hiányzik az arról való t u d á s , hogy van, létezik olyan közösség, amely úgy-ahogy számon tart, vagy – kívül a családon –, egyáltalán ismer még.

Persze, látszólag ez valamiféle ostoba hiúságot is jelezhet, de merő képtelenség ezt még feltételezni is rólam, hiszen amit eddig való életemben elvégeztem, az nem volt egyéb *folyamatos szolgálatnál* – s évtizedeken át, amikor legfeljebb útiköltséget kaptam és szállást...

Vagy még azt se!

De ezt itt le is zárom!

És megpróbálom összeszedni magamat – legalább egy hajnali vagy estéli vadászat erejéig.

Mert hisz szeptember van, a szarvasbőgés ideje...

*

Most egy hosszú szakasz – több napot igénylő munka –, írnivaló következik, ami lé-

nyegében eddigi írói munkám megalapozásának általános poétikai folyamatát és küzdelmét próbálja majd összefoglalni...

Ha ez egyáltalán lehetséges.

Tehát: amióta emlékeimben – ama „belső univerzumban” – vissza tudom keresni írómivoltom geneziséét, az attól az időtől származtatható, amikor megtanultam írni. Vagyis 1943 lehet a legvalószínűbb időpont, amikor egy hónapig magyar iskolába jártam... Rövidre fogva, attól számítva folyamatosan írtam „valamit.” Egy időben édesanyám palatábláját is használtam, elsősorban Soóky nagyanyám jóvoltából, papír nem volt mindig, de volt palatábla, mégpedig használható, s hozzá való palavessző... Ha a tábla megtelt, egy darabka nedves ruhával letöröltem, s újra „szabad volt a pálya...”

Természetes, hogy abban s még a későbbi „létszakaszokban” is, ösztöneim szerint cselekedtem, írtam, s mert t e t s z e t t az írás, és el is szórakoztatott, hát gyakoroltam, amikor csak lehetett...

Sok-sok évnek, sőt évtizednek kellett eltelni, amíg az imént említett kezdeti írka-firkákat egy kialakulóban lévő – kis túlzással –, tudatos cselekvés váltotta fel.

Elég nagy gondot és akadályt jelentett számomra, hogy iskolában magyar irodalmat igen, de nyelvtant és helyesírást soha nem tanultam... (De szlovákat és oroszot igen! Ma is emlékszem a definíciókra: Glagolom nazívajetszja et csaszty recsi ... stb.)

...Később ráment legalább tíz évem, hogy ezt a hátrányt bepótoljam, s ne legyenek kétségek aziránt, hogy írásaim e-tekintetben rendben vannak (?), hiszen ha erre gondolok, ma is borzongat a hiányérzet...

De ezt csak a nyomorúság jelzésékként írtam ide, mert most már másról van szó!

Szóval, aki egy kicsit is ismeri eddigi munkáimat, tapasztalhatta, hogy az első két verseskötetem – bár akad bennük már elég sok „szabadvers” is –, ám a többség a hagyományos formák szerint íródott.

A *Szabad vonulás* című harmadik kötetem második ciklusából azonban kimaradtak nem csak a klasszikus formák, de elhagytam a mondatok elejéről a nagybetűket s az írásjeleket is!

Ez volt az első tudatos poétikai, „szellemi”, belső szerkezeti, nyelvi és formai változtatásom.

Vagy ha úgy tetszik – sajátos forradalmam.

Az akkor megfogalmazott, majd később annak kitágított megokolása abban állt, miszerint az élő beszéd szerkezetét lényegében a „tartalma” határozza meg, s nem az írásjelek k é n y s z e r e – a pont vagy a felkiáltójel, netán a pontosvessző...

Később ezt a *Függőleges hullámváz* című ez irányú dolgozatomban foglaltam részletesebben össze. És abban az időben – ott és akkor már tudatos vállalássá –, vagyis verseskötetekké szervesültek vagy változtak. És így az akkor leírtak ma is érvényesek, bár az eltelt időben a poétikai folyamatok némileg tovább tágitották

a határokat, s azt hiszem, elméleti és gyakorlati lehetőségeit – lehetőségeimet – valamelyest meg is emelték...

Évtizedeken át néhány olyan filozófiai kérdés izgatott, amelyek közelebbről érintették az irodalmi „alkotás” belső rétegeit. A *Lét és idő* vagy a *Vagy-vagy* felvetéseiből maga a „tér”. Egyrészt „távolságaikban” is létező egységként éltem meg, voltam jelen benne, de kívülről soha! Nagyrészt H. Spencer *Alapvető elvek* című munkája által, más oldalról, hogy a makro- és a mikrovilág teljessége – távol s közel – egy egészként is kitapinthatóvá vált számomra.

Hogy például távol van a Hold?

Amikor Szabó szüle egyszerű, alkonyidőn a csőszkunyhó előtt arról mesélt, hogy „oda-fönt” az óriási, ezüstkaréjú „teliholdban” Szent Dávid muzsikál, s ha jól odafigyelek, meg is hallgathatom ezt a muzsikaszót... Az univerzumnak ez a szelete, látványa, hangja beleépült a tudatomba, anélkül, hogy különösebb erőfeszitésembe került volna.

V o l t – és elérhető volt!

Önmagában egyféle poétikai-zenei rendszer. Szépsége és csodája: daktilusok, spondeuszok sok ezer lehetséges változata került birtokomba. De azokat használni csak később tanultam meg...

Mégpedig azért, mert a *másik dimenziót* képtelen voltam – ehhez hasonlóan – biztosnak érezni-tudni.

Mert úgy találtam, hogy az i d ő nem a t é r ikervalósága.

Míg a t é r valóban l é t e z i k, az i d ő lényege ezzel szemben fölfoghatatlan... És hosszú évtizedeken át ez a két „létező” ellentmondás alakította folyamatosan poétikai bizonytalanságomat, illetve a később megvalósult biztonságomat és bizonyosságomat!

Mert a t é r és az i d ő külön-külön *nem létezik!*

A tér és az idő e g y!

Ami számomra maga a költészet teljessége.

És ez nem más, mint az IDŐTLENség DIALEKTIKÁJA!

Végül is így nincs semmi jelentősége annak, hogy ezeket a sorokat életem hányadik esztendejében írtam ide... Hiszen már mindegyik i d ő t l e n bejegyzés, s csupán azt foglalja össze, amit magam mögött hagytam.

Ami cáfolhatatlan.